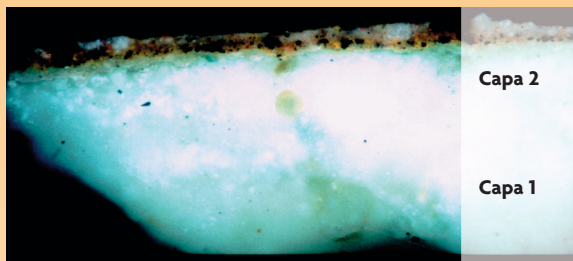
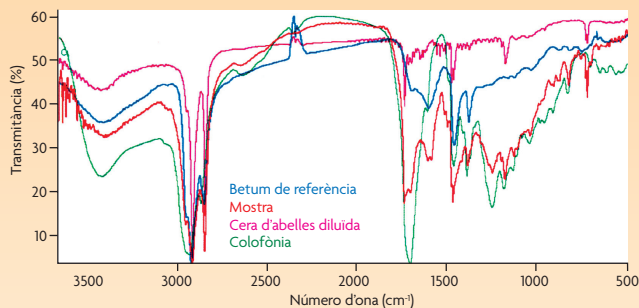

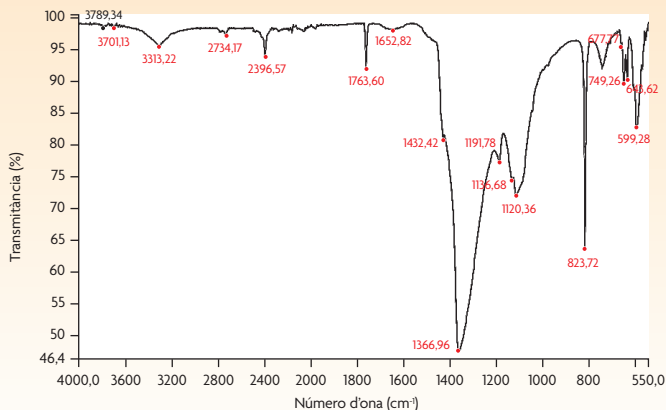
Sobre una base de calcita i arena silícia (capa 1) s'ha aplicat la capa 2 de terra roja amb negre de carbó. La capa 3 correspon a la primera aplicació de color blau (atzurita) i la capa 4 a la segona aplicació (la-pislätzuli).

Imatge i estratigrafia d'una carnació. La capa 1 correspon a la base amb calcita i arena silícia i la capa 2 és constituïda per una terra (ocre, roja, verda) i negre carbó.

Espectre infraroig de la base de les estrelles daurades de la volta.

Espectre obtingut per cromatografia iònica d'una mostra de sals presa en el blau del cel de la volta.

dre'ls prou, que sempre guanya», «s'empra en carnacions, vestits, [...] és color cras per naturalesa».

Cennini també dóna indicacions de la manera «com es fa l'estany daurat i com s'aplica or fi amb l'esmenat daurat. L'estany daurat es fa d'aquesta manera: agafa una taula de tres o quatre brases d'ample, ben polida, i unta-la amb greix o sèu. Col·loca a sobre estany blanc; després col·loca sobre el dit estany un líquid, anomenat dauradura, en tres o quatre llocs, poca quantitat en cada un [...] Quan serà quasi sec, [...] agafa l'or pur i cobreix-ne ordenadament el dit estany. Després poleix-lo amb una tela de cotó ben neta; separa l'estany de la taula. Quan voldràs fer-lo servir, fes-ho amb vernís líquid i fes els estels o decoracions que desitges, igual com es fa amb l'estany daurat.» (capítol XCIX) «de com han de fer-se les estrelles i col·locar-les sobre la paret. Primer caldrà tallar Les estrelles amb el regle; i on hages de col·locar l'estel, posa-hi abans una boleta de cera sobre el blau del fons [...]»

L'anàlisi realitzada a deu mostres de sals preses de les pintures de la catedral de València ha servit per

«L'ESPECTROFOTÒMETRE D'INFRAROJOS HA PERMÈS IDENTIFICAR COMPOSTOS ORGÀNICS, COMPONENTS TÍPICS DE LES CERES I RESINES»

identificar les sals presents en la pintura mural. En general cal parlar d'una presència majoritària de nitrats enfront de sulfats i clorurs. L'excepció la trobem en dues mostres en què la presència de nitrats i sulfats té proporcions semblants.

Encara que se n'han ressenyat només algunes mostres, l'estudi realitzat ha portat a establir la paleta cromàtica dels autors d'aquestes magnífiques pintures murals. Aquests estudis, juntament amb d'altres també desenvolupats, han permès tornar-los tota la seua esplendor.

Jorge Curiel Esparza. Catedràtic d'Escola Universitària, Departament de Física Aplicada, Universitat Politècnica de València.

Mª Carmen Millán. Catedràtica d'Universitat, Departament de Física Aplicada, Universitat Politècnica de València.

Juan Pérez Miralles. Doctor en Belles Arts, Institut Valencià de Conservació i Restauració de Béns Culturals.

Inma Ribelles Albors. Llicenciada en Belles Arts, restauradora.

